

Stygn

Husen är hemsökta. Människorna har lämnat dem. Båda stugorna på udden är tomma nu. De tiger om det som varit.

Kanske var det så med mig att jag bytte namn så många gånger för att hitta ett namn som skulle hjälpa mig att vara i världen, ett riktigt namn, men också ett Saivonamn som kan bära vidare genom tiderna och förbi.

Precis som varje årstid har sitt eget språk har varje varande ett eget namn. Jag sökte i namnen. Jag fogade mig i namnen. Och jag gjorde uppror i namnen. Den jag blev i världen och den jag ville vara i världen bar inte samma namn. Min skräck bar jag i ett namn och min kärlek bar jag i ett annat namn.

Se inte på mig mer. Möt min blick.

De såg på mig. De gav mig också namn. De bytte ut mitt namn så att det passade deras tunga. Och när de gömde mig blev jag ändå utan namn och utan plats i världen.

Men de döda lever i sina barn, deras barn och deras barnbarn. Vi lever i deras minnen. Vi lever i deras anletsdrag. Deras hjärtan andas vår sorg. Mina namn snuddar vid deras tankar. Lever i dem. Och tiderna virvlar i varandra. Jag gav dem namn och de bytte ut sina namn. Jag gav dem nya namn och de glömde dem.

Sök mig. Men se inte så hårt på mig. Lyssna på mig istället. Hör när jag viskar mina namn. Ser du, ljuset i mina ögon?

Förstår du? Orkar du bära med dig min berättelse? Det är en ömsom svår och mörk väg, rakt genom bländande skärande ljus. Det är en väg med många namn. Du behöver språk för snöstorm och nattsol. Du behöver kärlek, och milt ljus. Du behöver kunna göra en snögömma.

*

Det här blir inte vackert.

Handen drar över broderiets lösa trådar, mest grått är det. Svart. I dag ska jag brodera in en gulrosa solglimt bakom skogskanten där, tänker hon. Fästa trådar, inte lämna allt till sist. Tills den är klar. Broderiet är stort. En och en halv meter långt och hundratjugo centimeter högt. En trasslig skog av krokiga dvärgbjörkstammar och lösa trådar mot vitt. Hon sätter sig och tar upp nålen fastän hon är både hungrig och kaffetörstig.

På konstfack avrådde de henne från att älta fler vindpinade fjällbjörkskogar, men hon kan inte avstå från att undersöka spåren bakåt, vägarna framåt. Hur vi bär våra kulturarv är hennes ständiga fråga på alla utställningar. Vilket arv? Vad gör vi med det? Vilken plats får det? Om man följer en moderslinje eller en faderslinje från punkterna där de korsas hamnar man på olika platser.

Trär i en mörk brungrå ulltråd och syr, med små små stygn, med jämna avstånd in stygnen i en svag båge mellan björkstammarna nere till vänster på linnetyget. Hon fogar samman ull och lin i både underlag och broderi.

Det tar fyra generationer att komma över ett krig, säger de, att glömma, läka ihop. Men det här var väl inget krig? Hon är den fjärde generationen. Så fort det gått. Så länge sedan det var.

Hon skissar på tre kvinnor, sittande. Hon ska brodera in dem på något sätt i bakgrunden av bilden. Längst ner till vänster. Mössor med spets runt ansiktena. Hon biter lite i pennan. Tänker att hon måste få kvinnorna att sitta jordade med händerna i rörelse, spinnande, tovande, skapar de rötter åt björkarna runt dem, näring för växandet.

Hon lägger undan skissblocket och går till köket. Så många gånger hon suttit här. Så mycket varmt bröd hon ätit här. Röster finns kvar i de gula skåpluckorna, i klockan på väggen, i den fläckiga kaffepannan. Doften av renkött som fräser i stekpannan. På soffan där satt hon och Lis-Mari och gnodde på den röda galonen medan de tittade ut över de översvämmade strandängarna. Två barn, oroliga vuxna som rörde sig runt dem.

Hon åker fortfarande hit ofta trots att huset står tomt nu, kanske just därför. Hon tycker om att sitta i köket i Saivomuotka och skissa, att ha broderiet uppspant i kammaren, att kunna resa sig upp och se ut över Saivosjön, över älven, lågfjällen på finska sidan. Låta orden ta sina egna former, ruokka oon valmis, tule, syömän nyt, ana hjärtordens djupare betydelser, ana det som aldrig sades.

Tillbaka i stan läser hon tidningen medan hon dricker morgonkaffet. Hon gör det bara ibland på morgonen, läser tidningen. Om hon sovit. Trots ryggen. Trots tankarna. Om hon inte sovit så ids hon inte läsa, då är hon för trött. Men i dag läser hon. Kaffet är varmt och hon håller i lite mjölk. Bläddrar. Fastnar. Återbegravning. Vilket konstigt ord. Hon håller upp fil. Drar upp fötterna under sig. Stirrar på ordet. Som att det inte går att släppa. Återbegravning.

I dag ska hon inte göra någonting. Inte gå till jobbet. Hon lägger undan nålen, broderiet får också vila nu. Hon kommer aldrig att bli klar i tid till utställningen.

Gårdagens besök hos läkaren var bara för mycket. Jag vill aldrig mer gå till doktorn, de vill mig ont, tänker hon, de stirrar, försöker sucka omärkligt, men det märks, jag känner det in i mörgen, hur de klär av mig fettat från benen, mejslar fram en mer korrekt varelse, ser med förakt på den befintliga. Minns när hon var liten och mamma tog henne till doktorn och doktorn sa, ”Men hon är ju gul, hon är ju gul i hela ansiktet” och mammas blick på henne och hur hon försökte gömma sig bakom mamma. ”Varför är hon gul?” Och mamma som inte svarade och Anna själv som tittade på sin hand i smyg, gul? Hon kvävs, en klump växer i halsen av bara tanken på att behöva boka en ny tid, beskriva sin smärta. Jag platsar inte i deras rutor. De kan inte artbestämma mig. Det stör dem. Diagnosryttarna. Biologisterna. De. Hon ringer till jobbet och sjukskriver sig. Förkyld, lite feber, huvudvärk. Har hon inte. Men ingen ork heller. Så tungt att flytta kroppen. Förskjuta tankarna. Hoppas att hon får nya timmar sedan när hon orkar igen. Men det är väl ingen risk att hon blir helt utan. Det fattas alltid folk i hemtjänsten.

Boka ett återbesök om det behövs sa han. Hon bläddrar vidare. Läser om en film hon inte tänker se. Om clownpresidenter. Clownen och mördaren. Ett stipendium, tänk att få ett stipendium och kunna släppa jobbet ett tag och sjunka in i konstprojektet, inte behöva hinna det vid sidan av, kunna arbeta med det hårt och fokuserat. Hon läser vidare, bara en notis egentligen, men det står där, kort, som om det inte var viktigt, eller som om det kanske inte riktigt har hänt, om hur kvarlevor förs tillbaka till en jord de en gång begravts i och sedan togs upp ur.

Varför begravdes de överhuvudtaget tänker hon? För att benen skulle ruttna fram? Varför tog man dem inte bara direkt de dog? Men de kanske hade varit begravda länge? Var bortglömda? Det kanske egentligen inte gjorde något att man tog dem? Var har de varit och vad har gjorts med dem? Nu är de återbegravda. Återbegravda. Som gamla sorger som man försöker stoppa undan gång på gång. En gammal relation som tog slut men aldrig dör i tanken. Ett övergrepp i ungdomen som är onämnt levande och på något sätt gång på gång blöder igenom. Kommer som överfall i de mörka skuggorna bakom garaget. Måste begravas om och om igen. Men det här. På bilden i tidningen en procession av människor som bär, kär, på sträckta armar, lyfta händer. Hon läser vidare. Artikeln citerar ur Svenska kyrkans vitbok från 2016, fogar in i den återgivna proceduren.

”Även nyligen begravda personers kvarlevor togs utan anhörigas tillstånd och ofta i lönnedom.”

Men om de nyss hade dött? Ännu bars i människors minnen och längtan? Finns det en gräns för våra kroppars helighet?

Hon skickar ett sms.

”Har du sett om återbegravningarna?”

Får svar.

”Ja.”

Jaha, så var det med det, inget mer. Lis-Mari är alltid så konkret, har så bråttom till något. Annas väskor står fortfarande i hallen, ouppackade, dumpade där

morgonen innan, fortfarande med nattågets rytm kvar från handen som slängde undan dem.

Hon drar tjocka svarta streck på pappret, en snärjig kludd, en kvinnogestalt, tittar upp och ut genom fönstret, ut på gatan. En kvinna drar en barnvagn, tunna slöjor i lager trasslar till sig i vindilarna. Hon försöker rätta till det men då ramlar kassen som hon hållit fast i kroken på barnvagnshandtaget ner. Kvinnan stretar vidare runt hörnet från Södra Centralgatan in på Tullbomsgatan. Anna skruvar av korken på termosen helt, drar in doften och fyller koppen igen.

Tänker på mötet igår. Kavajerna. På obehaget när de ser henne, på kroppens oerhörda tyngd genom korridoren och risken att blickarna faller på den, på fett och senor som håller samman och ger vika.

Ända in på mitten av 1900-talet grävde de upp kroppar för att använda i forskning. Jag vill inte dö. Jag vill inte bara försvinna. Hon plockar håglöst med sakerna på bordet, flyttar dem och ställer sig i fönstret och tittar på tiden som har gått och som fortsätter att gå. En person i bylsiga kläder och för stor mössa drar en stor rullväska förbi på gatan. Det blir spår i snöslasket efter dem. Personen vänder sig om, drar rullväskan framför sig och skjuter den framåt med sträckta armar. Kanske ger det mer kraft. Men det ser underligt ut.

Jag fattar bara inte hur människor orkar leva.

Ett av träden som planterats längs gångvägen sträcker gråa grenar uppåt, griper tag i molnkanten för att hålla sig kvar.

Varför berör det henne så starkt?

*

Hon ligger på något kallt. De rör vid henne och hon kan inte hindra dem. Kroppen och själen har delat på sig. Hon är på väg till Saivo, hur ska hon bitta? Hon ropar på Maija, den lilla, hjärtat, den närmaste, "Marjanna"!

Maija och barnen finns i Saivomuotka. På Eugenia ropar hon. Till Jakob i Ruodosniemi.

"Jaako". Hon vet att de hör. Någonstans bör de kärleken och skräcken.

"Voj Jumala! Maija! Låt dem inte titta på mig! De har klätt av mina kläder Maija! Skammen! Skyl mig!"

"Hör ni mig ändå inte? Jaako!?"

"Maija!"

"Mor! Barnen hör mig inte! Ella-mor! Äiti! Ella-mor, Aedni! Det är Ingá! Hör du mig?"